

شعر امروز یونان

لیلا کشانی*

* شعر امروز یونان؛ پنجره‌های روشن به صد سال شعر نو یونانی
* ترجمه و تدوین: فریدون فریاد
* انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ نخست، ۱۳۸۸

نویسنده در این کتاب ضمن معرفی شاعران نوگوی یونانی، چگونگی و چرایی شکل‌گیری شعر نو در یونان را بررسی می‌کند. از آنجایی که معرفی صدها شاعر نوگوی یونانی در همهٔ قرن بیستم، در این گزینه امکان‌پذیر نبوده، نویسنده تنها به معرفی ۹۴ شاعر بسنده کرده است که به زعم وی، شاخص‌ترین شاعران هر نسل و سبک و دورهٔ شعری به شمار می‌آیند. وی با اینکه معتقد است شاعران طبقه‌بندی نمی‌شوند، برای پرهیز از اغتشاش ذهنی خواننده، شاعران را در ۸ گروه با این عناوین طبقه‌بندی کرده است:

۱. تأثیرگذاران، ۲. سنت‌گرایان، ۳. فرا واقعیت‌گرایان، ۴. وجودگرایان، ۵. شاعران چپ، نسل شکست، ۶. شاعران مستقل، ۷. شاعران نسل هفتاد، نسل تردیدگزار، و ۸. شاعران جوان.

نخستین شاعر معرفی شده ک. پ. کاوافی نام دارد که به همراه چهار تن دیگر، یعنی سه‌فهریس و الیتیس (برندگان جایزهٔ نوبل ادبی)، ریتوس (صاحب بزرگ‌ترین جایزه‌ها و ستایش‌های جهانی) و آندره آس امبیریکوس (الهام‌بخش سوررئالیسم یونانی)، گروه شاعران اثرگذار را تشکیل می‌دهند.

ک. پ. کاوافی، نامدارترین شاعر نوگوی امروز یونان و پیشاهنگ مدرنیسم است که زبان التقاطی و چندگانهٔ شعرش بعدها به عنوان گویش آن‌تی، در قرن بیستم، هم در شعر و هم در نثر، کاملاً تثبیت شد. به تصریح نانوس والا‌توریتیس، از شاعران پیش‌کسوت یونانی،

«شعار تاریخی این شاعر پُرآوازه، چشم‌انداز و نگاهی شکاک به جهان دارد که به چهره‌ها از نظر روان‌شناسی، بُعدی نمایشی و رقت‌انگیز می‌دهد، با موضعی دوگانه که بخصوص در تجسّم و تکوین دورنمای کلی دوران یونانی- رومی، با اشارتی گذرا به بیزانس، نقشی اساسی بر عهده می‌گیرد. در قاموس کاوافی، مسلک‌گرایی و عقیده‌پردازی جای ندارد؛ از این رو، همه چیز در خدمت تجسّم نمایشی امور قرار می‌گیرد. اشعار عاشقانه‌اش دارای این خصوصیت ویژه‌اند که برای نخستین بار، فرهنگی جدید از واژگان روزمرهٔ اشیاء را وارد شعر می‌کنند» (صص سی و دو - سی و سه کتاب).

آخرین شاعر معرفی شده واسیلیس اماناتیدیس نام دارد که جوان‌ترین شاعر این مجموعه است و به زعم مترجم، «گاه شعرش را طنزی شیرین رنگ می‌زند و گاه خردگرا می‌شود؛ مثلاً شعر «سنگ» اش آدم را به یاد شعر «کتیبهٔ» مهدی اخوان ثالث می‌اندازد!» (صص شصت و هفت کتاب).

آغاز کتاب با خطابۀ نوبل یورگوس سه‌فهریس و ادیسه آس الیتیس و نیز مقدمه‌ای از نانوس والا‌توریتیس بر کتاب همراه است. وی معتقد است که در شعر یونانی، مرثیه‌گرایی و تفکر، عناصری همواره غالبند. او فضای سیال مدرنیسم، با اصرار بسیار برخی شاعران در به‌کارگیری دوبارهٔ شگردهای شعری کهنه‌تر را فضایی غالب و جریانی اصلی در شعر امروز یونان می‌داند.

«سه شاعر آغازگر یا پیش‌آهنگان شعر آزاد» (یعنی شاعرانی که نخستین بار شعر بی‌وزن و قافیه با مصراع آزاد نوشتند)، «نگاهی دیگر به شعر نو یونان، خاستگاه‌ها و دستاوردها»، «شعر یونانی‌زبان پس از دوران بیزانس و گرایش‌های پنجاه سال اخیر آن» و بخشی از گفت‌وگوی فریدون فریاد (مترجم کتاب) با روزنامهٔ شرق در خصوص شعر یونان، مطالب بخش پایانی کتاب را تشکیل می‌دهد.

کتاب علاوه بر نمونه‌ای از آثار شاعران، حاوی تصاویر و زندگینامهٔ آنها نیز هست و به گفتهٔ فریاد، در این آنتولوژی بیشتر اشعار انتخاب شده است که برای مخاطب فارسی‌زبان فهمیدنی باشد و به اشتراکات فرهنگی ایران و یونان پرداخته باشد. برای نمونه، شعری از خریستوس تومانیدیس با عنوان «اینجا در یونان» را می‌آوریم:

در خون تو ای فریدون ایران به تمامی فریاد می‌زند، او آسیا با همهٔ رودها و سیلاب‌هایش. ای بابان‌ها سراسر فریاد می‌زنند او ملت‌های شوربخت تلخ‌کام هم ا درون آواز تو ا کودکان سبز رو خواب می‌بینند ا و مادرانی که در خانه‌های شعله‌ور از آتش‌فشان آنها مانده‌اند. ا «من اینجام، در یونان ا شاعری تبعیدی - آه ای خلق من ا من قلب توام، قلب دربه‌در، که رانده شده یکسر ا و با این همه هنوز هم می‌تپد و می‌تپد. ا اینجا ضرب‌آهنگ‌های دیگری اموختم، الحان دیگری ا و اکنون دارم لبخند تازهٔ تو را مهیا می‌کنم.» ا تو می‌نویسی و می‌نویسی.

پی‌نوشت

* دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی.